

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

ФЕРМАЛАРГА ЧЕТЧИР МАЛ ЧЕМИН ТУРГУЗАР

Чурттуң бүгү районнарында мал чеми үнгөн шөлдерде ажил узук-соксаал чок чоруп турар. Идээ ишчилер мал чеми бар-ла шаа-биле курауларлап, малдың тодуг-догаа ныштаглаашкынын хандырар дээш кызымаккай ажилдап турарлар.

ССРЗ-ниң Төп Статистика Эргелелиниң дыңнатканын өзү-гаар алырга, августуң ортан үезинге четир колхозтар болгаш совхозтар бүгү шөлүдү 79 хуузуңуң сизиниң кезип алган, 41.629 муң тонна (планның 63 хуузу) сизиниң белеткэн, 33.376 муң тонна сенажты (эрткен чылдыңдан барын ийи натап хойну) белеткэннер. Механизаторлар тараа ажаап алган дораан-на тараа саванын шөлдерге бөлүп, ону сарааттап ап турарлар. Ычангаш 43.905 муң гектар тарылга

шөлүнүң саванын сөөртүп белеткэн. Ону мал чемиңиң кураулары мылдыр 4.039 муң тоннаны (планның 32 хуузу) сарааттаан.

Чурттуң ажил-агыйлары эрткен чылды-биле деңизерге мал чеми 16 хуу хойну, а Белоруссияда болгаш Литвада — барык дөрттүн үжүн белеткэн.

Россия Федерациязының ажил-агыйлары сизен белеткелниң планын 57, сенажтын — 113 хуу кууседилкен. Литвада малдың шыңгыт болгаш бедүүн чечинер бедик темпиги белеткеп турар. Ында 1.187 муң тонна сизини (планның 87 хуузу) болгаш 262 муң тонна сенажты (планга ууур 149 хуу) белеткэн.

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫ БОЛГАШ НИИТИНИҢ МАЛЫНГА ЧЕМ БЕЛЕТКЕЛИ — БҮГҮ-НИИТИНИҢ ЧУГУЛА ХЕРЭЭ

ХОВУ ТУРЛАГЛАРЫН КЕЗИП ЧОРААШ...

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫНГА БАШТАЙГЫ ХҮННЕРДЕ ШЫЛГАРААН ДАРААЗЫНДА МЕХАНИЗАТОРЛАРНЫ «ШЫН» СОЛУНУҢ ХҮНДУЛЭЛ САМБЫРАЗЫНДА КИИРГЕН.

ТАНДЫ РАЙОНДАН

Николай Сергеевич Астафьев — «Межегей» совхозтуң № 5 бригаданың комбайнери. «СКД-5» комбайнга хүнде 16 га тараа бастырар нормазын 1,5 катап ажыр күүседип турар болгаш бо сезонда 500 гектар черниң тараазын ажаап алырын хүлээнген.

Анатолий Семенович Захарев — ол-ла бригадада. «СК-4» комбайн-биле хүнде-ле 21 гектар тараа кестирер нормазын 1,5 катап ажыр күүседип турар болгаш эрткен чылын 600 гектар черниң тараазын ажаап алгаш, совхозтуң мурнакчы комбайнерлериниң бирээзи болган. Бо чылын база-ла оон эвээш эвес тарааны кестирер деп социалистиг хүлээлгени алган.

Дадар-оол Данзынович Оюн — «Коммунизмниң херели» колхозтуң комбайнери. Эрткен чылын 800 гектар черниң тараазын ажаап алган, бо чылын оон эвээш эвэсти күүседип сорулганы салган болгаш «СК-4» комбайн-биле тараа кестирип турар. Бо хүннерде нормазын 1,5 катаптан кудулатпайн турар.

Николай Шырапович Монгуш — ол-ла колхозтуң комбайнери. База-ла «СК-4» комбайн-биле хүн үлүүн 1,5 катап күүседип турар, эрткен чылын сезонда 300 гектар черниң тараазын кестирген, а бо чылын оон хей тарааны ажаап алыр сорулганы салган.

«Межегей» совхозтуң сарааттап турар. Аныяк механизатор Николай Велчкин тракторлугу волюн куша-биле саван бөлдүрүп, хүн нормазын ажыр күүседип турар. ЧУРУКТА: саван бөлдүрүүшкүнүнүң үезинде.

Күрүне шыгжамырынга

Тываның элээн хей колхозтарының болгаш совхозтарының ажил-ишчилери тоску беш чылдың ийги чылында өстүрген чаагай дүжүдүнүн ажаалдазын кирген. Бо ажил Танды, Каа-Хем, Бии-Хем районнарың ажил-агыйларында хүн келген тудум-на калбарып турар. Баштай бастырар тарааны күрүнеге дужаап эгелээш.

Август 20-де медээ өзүгаар алырга, республиканың колхозтары болгаш совхозтары күрүне шыгжамырынга 400 ажыг тонна тарааны кириген. Танды районнуң «Коммунизмниң херели» колхоз 255 тонна тарааны дужаап, өске ажил-агыйлары мурнап, үлегерин көргүзүп турар. «Межегей», «Күш-ажылдың хосту» совхозтарының, Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук», «Октябрь 30 чылды» колхозтарының ишчилери күрүнеге тараа дужаарын эгелей бергенер.

Республиканың ажил-агыйларының тараажылары күрүнеге тараа дужаар хүлээлгени долдур болгаш ажыр күүседип дээш кызымак ажилдап турарлар.

КЫЗЫЛЧЫЛАР ДУЖУТ АЖААЛДАЗЫНГА

(СЭКП Кызыл хооркомунуң бирги секретары В. Б. ДОБРОВОСЛОВ-биле беседа.)

Дүжүт ажаап алышкыны бүгү удустан херээ. Ол чутула кампанияны чогуур хуу-саада өки шынарды эртиреринге хоорайларның чурттуң чову база ийдекчилик киржиң, көдөңүн ажал-ишчилеринге удуз дууаны көргүзүп турарлар. Ленин орденниң Тываның найысылдасы — Кызыл хоорайның чурттакчыларының мал чемиңиң белеткелинге болгаш тараа ажаап алышкынынга кайтаар чурттуң турарының дугайың чутаалан бээрин бистик корреспондентвиас СЭКП Кызыл хооромунуң бирги секретары эл В. Б. Добровословтан билээ. Оң чутааланы билээ:

Силерниң айтырмаларың ийи чарып тургаш, харылаваас болза хоржок. Чүге дээрге, бирээде, Кызылдың чурттакчылары, бүдүрүткө, тудуң, транспорт болгаш өске-даа албан черлериниң ажилдакчылары республиканың найысылдында чок Танды, Каа-Хем, Бии-Хем районнарга техника болгаш ийжи күжүңүң талаа-биле шөф дууаны көргүзүп турарлар.

Ииде. Кызылдың эконо-микасында нөдө ажал-агый бүдүрүткөн база бир кол чери ээлеп турар. Хоорай Советиниң хамаарышкан колхоз болгаш совхозтар бо чы-зын багай эвес дүжүттү өс-

түргөннер. Ону чидирг чокка ажаап алыр чүгө ол ажал-агыйларның эвес, а Кызыл хоорайның бүгү ажал-човуның хуудуугу хүлээлгени болуп.

Ычангаш айтырманың бирги чүдүңгө хамаарыштыр доңу харымың кылып көрөң. «Хоорай-көдөң» деп чаагай таңчы бар. Оң уткамы ханы. Ол дээрге ажал-чову-биле колхозчу тараажыларың бузулбас эволюцияны база бир бадыткалы, амгы үеде оңагай хейи болуп.

Хоорайның ажал-чову алыр көдөңүн ажал-ишчилеринге чүгө машина-техниканы, үлетүр бараналарың бүдүрүп берип турар эвес, чамдык удуз коллективтер тус-тус ажал-агыйларың шөфке алган, олар-биле бижың харылаагың ажаалдап турарлар. А нөдө ажал-агыйның хайышкынының кампанияларының үезинде боттарының иштиривазы-биле тараа, сизген ажаап алышкынынга шуугу хол кирип аныктай бээрлер.

Бисте ийдең коллективтер хей. Чыккандарга, «Бок-Тей» совхозту шөфке алган республиканың чурттакчылары болгаш сайгарыга эргелелиниң коллективтериниң эки ажал-лап, дыштанар хүннер савымда 20—30 кижини шөфтедип

чорудуп турар. Оон ангыда сайгарыга баазамың, теле-видио болгаш радиодамчыдыла талаа-биле комитеттик ЦЭС тудуң черниң коллективтери шөф ажалың өки организастан турарын демдөгүлөр хөрөк.

Бүдүрүткөң, албан организастан черлеринде элээн хой кижини районнарга шөфтен турар. Танды, Бии-Хем районнарың каймакка-даа чүр херээ кижини бар. Ол херээ бир бөлүк улус 3—5 хонук ажаалдап кээрге, дараазында база бир бөлүк үшүп турар.

Хоорайның бүдүрүткө черлеринде ажаалдап турар механизаторлардан 70 комбайнер тараа ажаап алышкынынче чорупкан.

Дүжүт ажаап алышкынының хайышкының кампанияларының үезинде боттарының иштиривазы-биле тараа, сизген ажаап алышкынынга шуугу хол кирип аныктай бээрлер.

Шөф дууалачымың доңу-лап чутааларга ийдең-дүр. Ам боттарының нөдө ажал-агыйларыңга хамаарыштыр чамдык чүдүлдерин чутаалар апар.

Кызылдың нөдө ажал-агый бүдүрүткөңүн ажал-ишчилериниң ССРЗ-ниң тургустуу-танымын 50 чытылга тургустуу-танымын Юбилейниң хүндүлээ

демдекти черип алыр доңи боттарында бедиктең соци-алистиг хүлээлгелерин алган. Тодаргайлаарга, күрүнеге 1902 тонна ээтин, 58 тонна дүктү, 970 тонна сүттү, 5 муң тонна тарааны, 11,4 муң тонна дагаа чуургааны садарын хүлээнген. Ол хүлээлгелер өки күүсетиниң турар. Бистик колхозуузу болган совхозтарымыс эрткен чартык чылда, оң мурунунда үе-биле деңизерге, 261 тонна ээтин, 7,4 тонна дүктү күрүне хойну салган. Сүт бүдүрери мурунунда турганыңдан көвүдээ.

Амгы үеде кол соруга болза, байлак дүжүттү чидирг чокка ажаап алыр бодур.

Бистик ажал-агыйларымыс 9343 га тараа култураларың, 1800 га кууруулары болган өскө-дө-а култураларың ажаап алыр. Чокта чаа бүгү механизаторларың хураалы чыгарыпкан, анда ажаап алышкыныга хамаарышкан айтырмаларың сайгарып чугулашкан. Ажал-агыйларда бар техника ажаап алышкының дүрген доозарыңа чедипшөө. Бир эвес бүгү комбайнерлер хүн планын үргүлчү күүседип болза, тараа кезилдеңи доозарыңа 50 хире хонук четтегилер. Дүжүт ажаалдамың ол хире уаамдыктырың болбас — чидирг

дада шунту 2600 гектар тараа култураларың тараан. Оларның үнгени өки. Чамдыктарың харың-даа дорт кестирер хире болу берген. Хову турлаан дерин белеткөөң, кызыл-бууруң, столовалар болгаш тараажыларың чурттуура бажыңлары белен.

Амдыкында турлаамай чаксаан артың, каш хонда борга димиттин-ле апар. Бүгү чүве белен. Чүгө баштай ажаап алышкының кирген эштеринексе дууалачы кампарт алгарган-дыр бис ийин — деп, Николай Ивано-вич чугулаптыр. Турлаа чогу-да чаа деңизин бетовуң кызыл турар каш тудугу бар болду. Оларның доозары бичин элек хире. Ында анаа турар тараа комбайның көр-төң, айтардымыс.

Ам ийи хүн туруп келдең-бо. Шимчээңиниң дүргө-дөдөр коробакың чарылган, ону солукчу дег артык кезек бисте-даа, район төвүнде-даа чок болду. Ам Кызыл-деңиз кирип кирген улус бо. Бет-дээрге-ле ам-даа ийи-үш хон ажал чок комбайн-дыр ийин.

— деп, бригадир комуналы ийдең харылаан. Шынап-ла артык кестирер чок болуп турар чорук тараа ажаап алышкынынга кайма-даа ажал-агыйларга дыка удуз шалтысты укурарыңар турар. Ону чогуур келер даяр өрөөни коору чүгүлө.

Совхозтуң № 5 бригаданың бо хүннерде дүжүт доңи дем-месалде ийини фронт деп алап болду. Ында 300 гектар арбай бижың, ону тама-чалай кестирген болгаш бастырар турар. Оон ийиң 180 гектар сула база кестирген. Ийчаарга бүгү ажаап ал-ла чогуур 3300 гектар тараа-мың бир гектардан орту-ма-биле 10 дөңгөрдөң ажал дүжүттү ап болду.

Мында мурунуктар бол-дууң. Комбайнер Георгий Стародубцев «ЖВН-6» да-беттиң, «СКД-5» комбайн-биле дөрт хун 90 гектар арбайны, 116 гектар сула-ны кестирип, чарыкка ти-лекчи болуп үнгөн. Анатолий Чирков Николай Афанасьев, Николай Николаев, Анатолий Захарев болгаш өскө-дө-лаа үлү нормазын 1,5—2 катап ажыр күүседип турар. Мында хову турлааның дөңгөрдөң база багай эвес.

ЧУРУКТА: Мурунук комбайнер Анатолий Захарев. С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотолары.

Башкыларың Дузаны

Доозукчу Александр Сат олар көмөшкөн. Школа эвеново баштай 10 тонна сизен белеткээр ху-дөңнү алган. Найрадык бичин колхозни каш хонукта 41 тонна сизини сарааттап берген, эвенолар арында со-циалистиг чарыктың тиеле-чип болуп, партиямың бол-гаш совхоз дирекциямың шалымың чедип алган.

Оларның ажаалдап турары

Ол хүн үжөн тоннаны

Башкылары болгаш ажал-човуның ажал-агыйның сизен белеткелериниң киришкен ол.

Оларның ажаалдап турары

Шөф-биле

дең 160 км. ыракта Сары-Хөл деп черге ийи хууруң шөфин организастан. Шөфке 50 кижин киришкен, 50 тонна сизини кезип, бөлүп, сараат-таан.

Ол ийиң ол сизиниң 10

Эки организастан

«Барың» совхозтуң төп салбырының бригаданы сизен белеткелни организастан чорудуп турар. Олар сөөктү хүннерде 20 тонна сизини ажаап сарааттаан.

Бижиктин-Хадаа удуз траншеяны белеткөөң, ону долдур сөөктү салган. Чамдык эвенолар сизини анаа сарааттап, өскө-дө-лаа прессташ, фермалар чыныч сөөртүп, оон артыкканы сизен салыш-

Барың-Хемчик район. М. ДЫЛАЙ.

ОРГАНИЗАСТЫГ БЕДИК ДЕННЕЛГЕ ЭРТТИРЕР

Башкыларның чаңчыл болган август чөвүлө хуралдары бүгүн бистиң республикада эгелзэн. ССР Эвилелиниң 50 чыл болур оюнга...

КОЛ ЧҮҮЛ — ШЫНАР

Чууга. Чадаананың № 1 школасынын башкылар коллективни база техниктиг ажалы...

Ала-мелер уруг-дарынына керек өөредилге номнарын шагала-ла салды алган.

А. СТЕПАНОВ, Чоюн-Хемчик районук улус өөредилге иклизиниң эргелекчизи.

ХӨЙ ЧЫЛДАРДА

Хоочун башкы Чанзан Часын-оол башкы ажалы Бин-Хем районунун Аржаан школасына эгелзэн.

нин өөредилгези, корум-чурум аки болуру-даа чөл. Хоочун башкы Чанзаным арта-мергежили уугу.

ДЕЛЕГЕЙ БО ЖҮННЕРДЕ

ЭРТКЕН НЕДЕЛЯДА БОЛУШКУННАРДАН

АГРЕССОРЛАРНЫҢ КЕМНИГ ҮҮЛГЕДИГЛЕРИ

Вьетнам чар америк бомбарларнын, сарайдарын, миналарнын частышкынардыан улам-на урелин, бүстун турар.

тандырары дээр Төрхостун чаааыи туржун турар туржун Панаманын сонгучулар шийтирли-биле детзюн.

МУРНУУ-ВЬЕТНАМ. Хосталган районнарын тараачынары чурттанчыгыр черлери долгандыр бымыгаладары тудар талазы-биле дузалачыны хосталганын Улусчу чөспөтүгү күштериниң дайынчыларына көргүзүп турар (чурукта).

ПАНАМА: ӨСКЕРЛИШКИННЕР

Латин-америк улуг эвес күрүнө Панамала национал хамаарышчы чорун быжыгалаарынын орунунга, америк империализмин тергиткешкинин чуртту хостарынын орунунга чутула баям кылдыган.

МУРНУУ-ВЬЕТНАМ. Хосталган районнарын тараачынары чурттанчыгыр черлери долгандыр бымыгаладары тудар талазы-биле дузалачыны хосталганын Улусчу чөспөтүгү күштериниң дайынчыларына көргүзүп турар (чурукта).

БАЙЫРЛААДЫ - БИЛЕ ДЕМДЕГЛЭЭР

ПРАГА. СЭТА-ның корреспондентин И. Логвиновтун дамчыткамы болза: Социалист Чехословакия ССР-ның тургустунганмын 50 чыл оюн байырлаалды-биле демдеглээр дээр белеткелип турар.

ПАРЛАЛГА КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Париж. (СЭТА). Вьетнам талазы-биле Париж чөвүлдө хуралын 155-чи пленарий хуралын соонда парлаат конференцияла болган.

ЭРНСТ ТЕЛЬМАН ДУГАЙЫНДА ТУРАСКААЛ

БЕРЛИН. (СЭТА). Немес ажалын анын баштынчы Эрнст Тельманын 28 чыл мурунда наистер араатаанын бау-биле өлүргөн.

СЪЕЗД АЖЫЛЫН КОЛОМБОДА ЭГЕЛЭЭН

КОЛОМБО. (СЭТА). Шри Ланканың Коммунист партияның VIII съездин Коломбода ажыттыган. Оң амылын да 600 чыл делегат болгаш залчы кирип турар.

АЛТАИ КРАИ. Нулунда ховузуңуң дал өртүзүңдә хөрүнү-дөөрүңдә дына үрелип, баксыраң турган чөдө «Нулуңдинский» деп совхозту «Ногаң ортуку» деп адап турар апарган.

ЧУРУНТА: АЛТАЙНЫ АГРО-НИИШ МЕЛИОРАЦИЯ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ДУРУЖУГА СТАНЦИАЗЫНЫ ДИРЕКТОРУ А. НЕКАЕВ БОЛГАШ

ЧУРУНТА: Алтайны агро-ниш мелiorация талазы-биле дуружуга станциязыны директору А. Некаев болгаш «Нулуңдинский» совхозтуң кол агроному А. Игнатович (оң талазында). Олар чоң-та чаа кедээ ажал-агыт эртемнериниң кандидаттары болганар.

ЧҮҮЛДҮГҮНГӨН

ВАШИНГОН. (СЭТА). Америк конгресстин төлөөлөчүлөр палатамы бо чылдың майда Москвага ат салганын стратегия шаап халдашкыч-чөспөгө өн и ш и н и е р и н кызыгаарлар талазы-биле чамдык хөмчөгөлерниң дугайында СССР-ниң болгаш АКШ-ның аразында түр дугуржулганын бадылаашкыны хой нуруу-биле чүдүдүт деп санаан.

